

UDK 811.163.42'282(497.5-3 Gorski kotar)

811.163.42'373.7:611

Izvorni znanstveni članak

Rukopis primljen 25. I. 2011.

Prihvaćen za tisak 10. III. 2011.

Marija Malnar

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb

mmalnar@ffzg.hr

SOMATSKA FRAZELOGIJA ČABARSKIH GOVORA

Somatski frazemi su oni koji za sastavnicu imaju dio tijela. U radu se analiziraju somatski frazemi zabilježeni na području Čabra u Gorskom kotaru. Osnovne strukturne i semantičke karakteristike promatranih frazema oprijemljene su transkribiranim potvrdama. Svi primjeri prikupljeni su terenskim istraživanjem. Veći dio korpusa čine frazemi istraženi u mjesnom govoru Tršća, a zabilježeni su i oni iz Prezida, Čabra i Hrvatskog.

1. Uvod

Frazem ili frazeološka sveza osnovna je jedinica frazeološkoga jezičnoga sustava. To je leksički izraz sastavljen od dvije ili više riječi, koristi se u svakodnevnoj upotrebi te može imati funkciju naglašavanja ili pojačavanja značenja (Gläser 1998: 125).

Zajednička je karakteristika svih frazema isticanje značenja ili vrijednosti koju želimo izraziti, te specificiranje, modificiranje radnje ili stanja. Frazemi tako preko svojih sastavnica ostvaruju preneseno ili konotativno značenje.

Somatski frazemi su oni koji za barem jednu sastavnicu imaju dio tijela. Neki frazeolozi u somatske frazeme svrstavaju samo one koji za sastavnicu imaju dio ljudskoga tijela, dok drugi uključuju i one koji za sastavnicu imaju dio životinjskoga tijela. Osim toga, neki iz navedenih skupina isključuju unutarnje organe, organe koji nisu vidljivi na živom ljudskom tijelu, a neki u somatske frazeme uvrštavaju i one koji za sastavnice imaju apstraktne pojmove (*duša*).

Somatskim se frazemima, preko sastavnica kojima su imenovane fizičke karakteristike, iskazuju emocionalne i mentalne sposobnosti ili posebnosti čovjeka, njegov odnos prema svijetu ili određenoj situaciji. »Somatski frazemi većinom nastaju frazeologizacijom slobodnih skupova riječi ili sintagmi, koji se zbog česte uporabe i stanovite metaforičnosti počinju realizirati kao ustaljeni i neslobodni leksički spojevi ili sintagme: *držati jezik za zubima, sklopiti oči...*« (Kovačević 2006: 16).

U radu se analiziraju somatski frazemi zabilježeni na području Čabra.¹

Čabarski govori pripadaju gorskokotarskom dijalektu kajkavskoga narječja, to jest njegovu zapadnom tipu, a na području Čabra danas se govori isključivo kajkavskim narječjem. Stanovnici se uglavnom nisu selili u većem broju, češće je iseljavanje, nego useljavanje te idiomi doseljenika bitno ne utječu na govore čabarskoga područja.

Frazeološki korpus² na kojem provodim svoje istraživanje prikupljan je tijekom tri godine (2007. – 2010.). Skupljala sam ga pomoću Frazeološkoga upitnika za kajkavske govore³ te tijekom spontanoga razgovora s ispitanicima ili u svakodnevnom situacijama na terenu. U korpus su ušli samo oni frazemi koji za sastavnice imaju dijelove ljudskoga, a ne životinjskoga tijela. Uvjet za određivanje pojedinoga frazema kao somatskoga bila je prisutnost jednoga somatizma⁴ u frazemu, bez obzira je li somatizam uopćeni leksem⁵ (*brado guadet, živet ko bubreg v loje, žre disne đuan kaga, jezek ko breyna britva*) ili se javlja kao sekundarna sastavnica⁶ (*jemet črva v rite, na bu krana paŭa z guavi kamu, bet tŕn v ŭake kamu*). U korpus su ušli i oni frazemi u kojima se javljaju apstraktni pojmovi (poput *duša* ili *pamet*). Kako su frazemi neminovno uvjetovani kontekstom, svaki je u razradi oprimjeren rečenicom.⁷

¹ Grad Čabar nalazi se na sjeveru Gorskoga kotara, a od susjedne Slovenije odvojen je rijekom Čabrankom i Kupom. Važno je spomenuti da se Čabar sastoji od pet mjesta, a to su Tršće, Prezid, Gerovo, Plešće (i Hrvatsko) i Čabar. Kada se, dakle, govori o čabarskome području, misli se na sva navedena mjesta.

² Tršće (Tr), Prezid (Pr), Čabar (Ča), Hrvatsko (Hr).

³ Frazeološki upitnik za kajkavske govore (M. Menac-Mihalić, u rukopisu) izrađen je u sklopu projekta *Istraživanje hrvatske dijalekatne frazeologije*. U njemu je zabilježen velik broj frazema zastupljenih na kajkavskom području što omogućuje usmjereno ispitivanje informatora.

⁴ Leksem kojim se imenuje dio tijela.

⁵ Uopćeni leksem određen je po formalnom principu, a ne po vrijednosti sastavnice. Ako somatizam prethodi nekoj drugoj imenici unutar frazema, on je ujedno i uopćeni leksem.

⁶ Ako somatizam unutar uopćenog frazema slijedi iza neke druge imenice, tada je on formalno sekundarna sastavnica.

⁷ »Uključenost frazema kao nepromjenljive cjeline u kontekst jedno je od njegovih glavnih obilježja. Stoga je važno da se i u općem rječniku, a pogotovo u frazeološkome, svaki frazem oprimjeri rečenicom« (Tafrá 2005: 49).

2. Strukturna analiza somatskih frazema

Strukturna analiza frazema temelji se na proučavanju leksičkoga sastava, to jest utvrđivanju gramatičkih kategorija njihovih sastavnica. Oblik frazema može biti trojak. Može ga činiti *fonetska riječ* (sveza samostalne naglašene riječi i jedne ili dviju nesamostalnih i nenaglašanih riječi), *skup riječi* (sveza dvaju ili više samostalnih riječi) ili *rečenica* (rečenica mu je osnovni strukturni dio).

2.1. Frazemi fonetske riječi

U čabarskim se govorima rijetko javljaju frazemi s opsegom fonetske riječi, a to se odnosi i na somatske frazeme. U prikupljenome su korpusu zabilježeni imenični frazemi:

od uđaka ‘otprilike’, *z guđavi* ‘napamet’, *za duđako* ‘umalo’, *z nuđg* ‘na brzinu, brzo’, *pred nuđasen* ‘očito, očigledno’, *bez sđca* ‘bezosjećajno’, *za pađ zđb* ‘malo’, *ko na duđane* ‘pažljivo’.

Iz navedenih je primjera vidljivo kako je najčešća struktura *prijedlog + imenica*.

2.2. Frazemi skupa riječi

Skup riječi najbrojnija je skupina frazema u standardnom jeziku (Kovačević 2006) pa tako dominira i u somatskim frazemima⁸ čabarskih govora.

2.2.1. Glagolski frazemi sa strukturom skupa riječi

Najbrojniju skupinu u promatranome korpusu čine glagolski frazemi:

2.2.1.1. Glagol + imenica

bali duša *kaga* = teško je *komu*, jako pati *tko*: *Báli međ duša, huđu me jeđ* (Tr).

bali sđci {i duša}⁹ *kaga* = teško je *komu*, jako pati *tko*: *Ke me jeđ teđsku, međ tak sđrci báli* (Tr).

ftikat nus = u sve se miješati, biti previše znatiželjan: *Nus ftičęš leđnt ke te neđ međstu* (Tr).

⁸ Uopćeni je frazem određen prema obliku koji je u čabarskim govorima najčešće potvrđen. Fonetske promjene na granici morfema i riječi bilježe se u primjerima (ne u uopćenom frazemu).

⁹ Vitičastim zagradama { } obuhvaćen je neobavezni, izostavljivi dio frazema.

guadet brado = biti zadovoljan učinjenim poslom, uspjeti: *Pàglej ga kòk ję zadavùlen, bràdo se guàde* (Tr).

natignet šubo = naljutiti se: *Natìgnu ję šùbo na svàjo žęno* (Ča).

rezvizat jęzek = raspričati se, početi puno govoriti: *Jęzek se mo ję rezvizou do kràja* (Tr). *Jęzok mo sę ję rezvizou* (Pr).

pręštejt kamu ribra = mršav je tko: *Tàk ję sùh da mo be rìbra pręstou* (Tr).

salit pamęt kamu = nepotrebno poučavati koga, nametati svoje mišljenje: *Spit me sàliš pàmęt, ko da sàma nę vejn* (Tr). *Nàkar me sàlit pàmęt, jęst vejn sę sàma* (Ča).

stisnet uaku = zaspati: *Cęuo nùč nęisen stisneua uàku* (Tr). *Nęisen ni vòku stisnela* (Ča).

uatprjt uaci = uvidjeti istinu: *Nàkon dòugu cájta so me sę uàči uotpàrlę* (Tr).

uobejset nus = naljutiti se, uvrijediti se: *Spit ję uobejsua nùs* (Tr).

uobejset šubo = razljutiti se: *Pàglej kòk ję hùt, kòk mo sę ję šùba uobejsua* (Tr). *Al je šòbo abejseua* (Pr).

videt ribra kamu = mršav je tko: *Rębra te ję videt, tàka se* (Pr).

vlejčę sřci kaga = želi tko biti gdje, pati tko: *Tàk mę sęrci vlejčę kedà bìn dàmú pàršua* (Tr). *Sřci mę vlejčę dòmu* (Ča).

zamazat / mazat¹⁰ uaci kamu = slagati / lagati komu: *Al mo ję spit uàči zamázou* (Tr).

žrę (škrapì)¹¹ nus kaga = bit će ljut tko, /kaže se kada koga svrbi nos/:¹² *Hùda bu zak jo nùs žrę* (Tr). *Al sę bu rezjádua, pàglej kok jo nùs škrapì* (Tr).

2.2.1.2. Glagol + prijedlog + pridjev + imenica

jemet v majhnemo pršte (prštke) kaj = svladati, jako dobro znati što: *Sę mo ję v mājhnemo pàrstke* (Tr). *Sę ima v mājhnemo přste* (Ča).

stat na lejvo nago = biti neraspoložen, loše volje: *Dėnes ję spit na lejvo nàgo stòu, pàglej ga kok ję hùt* (Tr). *Hùt ję zak ję na lejvo nàgo stàu* (Pr).

vřtet uokule majhnega prsta kaga = imati vlast nad kim, manipulirati kime: *Vàrti ga uokùle mājhnega pàrsta, kòk ję pàšę* (Tr).

¹⁰ Kosa crtica / rabi se između glagola različitog vida i kada u frazemu varira živo / neživo.

¹¹ Oblim zagradama () obuhvaćeni su leksemi koji mogu zamijeniti lekseme ispred zagrada.

¹² U nekim slučajevima objašnjenja nisu značenjski određena i donose se u kosim zagradama.

2.2.1.3. Glagol + imenica + prijedlog + imenica

bet t^hrn v u^hake kamu = biti velika smetnja komu, smetati komu: *U^hana me je t^hrn v u^hake* (Tr).

det jezek za zabi = zašutjeti, šutjeti, biti tiho: *Prest^hane r^hglat, d^hene se jezek za z^habi* (Tr).

det rako v u^hagen {za kaga / kaj} = biti siguran u koga / što; jamčiti za koga: *D^hija be z^hajn rako v u^hagen. V u^hagen be d^hija rako za t^hzga ke ga imaš p^h s^her^hce* (Tr). *D^hen^hen ru^hako v u^hagon da je t^hak* (Pr).

držat jezek za zabme = zašutjeti, šutjeti, biti tiho: *D^haj, d^hže jezek za z^habme, n^hakar r^hč^h* (Tr).

jemet č^hrva v rite = biti nemiran, meško^hljiti se: *Sk^hč^herš, ka imaš č^her^hva v rite* (Tr).

jemet palco v rite = biti ravan, uspravan: *Al se r^havna, ko da imaš p^halco v rite* (Pr).

jemet putra na guave = ne biti potpuno nevin: *P^haglej k^hok se v^hžan d^herži, a t^hl^hk ima p^hutra na gu^have* (Tr).

jemet suamo v guave = biti glup: *Ta n^hima n^hč^h p^hamete zak ima su^hamo v gu^have* (Tr). *P^hfl^hkn^hen je ko da ima su^hamo v gu^have* (Tr).

jemet špic^he v rite = biti nemiran: *Al je t^hčen ko da ima š^hpic^he v rite* (Tr).

prijat Boga za brado = biti umišljen, ohol: *Kaj misleš, da se B^hoga za br^hado p^hj^hou* (Tr).

2.2.1.4. Glagol + imenica + prijedlog + pridjev + imenica

matat ž^hvc^he na pletino š^hpico kamu = uzrujavati, nervirati koga: *Ko da me m^hataš ž^hvc^he na plet^hino š^hpico* (Tr).

2.2.1.5. Glagol + imenica + glagol + prijedlog + imenica

na bu kr^huna pa^hu^ha z gu^havi kamu = neće tko ništa izgubiti od svog dostojanstva, neće se poniziti: *P^heide me ^hank^hret pa d^herf, na bu te p^hau^ha kr^huna z gu^havi* (Tr).

2.2.1.6. Glagol + prijedlog + imenica + imenica

jemet kaga na v^hrh gu^havi = dosadan je tko: *V^hč^h me p^hč^hka n^h v^hrh gu^havi* (Tr). *T^hok si m^hatast, da te iman v^hč^h na v^hrh gu^hovi* (Hr)!

2.2.1.7. Glagol + prijedlog + imenica

bet na jęzike = ne moći se prisjetiti nećeg poznatog: *Se me ję na jęzike, al se na måręn zmisset* (Tr).

bet pŕ rake kamu = biti u blizini koga, biti od koristi, od pomoći komu: *Fõrt me ję pŕ rake, fåla Bõgu* (Tr).

bet pred uáčme = prisjetiti se nećeg poznatog: *Glih tåku se me vide kò da me ję zdej prèt uáčme* (Tr).

buast v uaku = smetati: *Tåk me buådę v uáci, glih me se ję tu zdej mòuguo pŕpětít* (Tr).

dabit pa rite = biti kažnjen: *Dåbiu buš pa rite ćę na buš priden* (Tr).

gari kamu pad nagme = ima tko problema, u opasnosti je, u neprilici je tko: *Gåri mo pat någme* (Tr)!

gari kamu pad petame = ima tko problema, u opasnosti je, u neprilici je tko: *Tęšku mo ję, gåri mo pat petåme* (Tr).

grę na žifćę kedu kamu = dosadan je tko komu: *Grę me na žifćę* (Tr).

glidat pad kužo = spavati: *Grën mau påt kužo glidat* (Tr).

huadet (bet) za petame kamu = pratiti, slijediti koga, dosađivati komu svojom blizinom: *Fõrt me hõde za petåme* (Pr).

jemet kaga / kaj na duše = 1. biti odgovoran za čiju nesreću ili smrt, za kakvo zlo: *Uåna ga bu ceu život jemėjua na duše* (Tr). 2. brinuti se o kome: *İman ga na duše, ti se måja briga* (Ća).

jemet kaga pŕ srće = voljeti koga: *V uågen be dejuå råko za tęgga ke ga imaš pŕ srće* (Tr). *Tòk me ję pŕ srće* (Pr).

jemet na grbaće kaga = brinuti se o kome: *İman ga na grbaće* (Pr).

jemet pred uáčme kaga / kaj = prisjetiti se koga / čega: *Tåk ga iman fpåmęte da ga iman zdej prèt uáčme* (Tr).

nej v pęte kamu kaj = ne pomišlja tko na što: *Tu me nej ni fpęte* (Tr).

pagadit v živac kaga = uzrujati, iznervirati koga: *Nekaj se mu tåku rjękua da se ga pagadiua v živac* (Pr).

paglidat čęz pŕstę kamu = biti popustljiv prema komu, oprostiti pogrešku komu: *Uån me ję pa tåk dũber da be mo i ćęz pårstę paglidou* (Tr).

paglidat / glidat kaga v uáci = pogledati / gledati koga ne srameći se, čiste savjesti, biti suoćen s kim: *Paglidej me v uáci ćę ję tu tåk* (Tr).

past na sŕci kamu kaj = teško je kome: *Tòk me ję na sŕci pàu nekå težåva* (Tr).

past na ret = zaprepastiti se: *Zděj te bün pa někej pavějđou, al nàkar na rět pást ot směha* (Tr).

pastavet se na guavo = činiti sve što se može, potruditi se što je više moguće: *Tàk be rāda zavāršua al nikako na maren da se i na guavo pastāven. Da se i na guavo pastāven pa namāren tu narijēdet čę be tua glih* (Tr).

pasuat v ret koga = izvrijeđati, otpisati koga: *Ke se be rezjāđua pa jo be pasvāua v rět* (Tr).

poznat v dušo koga = vrlo dobro poznavati koga: *Pāznan ga nūtre v dūšo* (Tr).

poznat v ret koga = dobro poznavati koga: *Pāznan ga nūtre v rět* (Ča).

pejt uod raki kaj = uspješno obaviti što: *Se te gri se uat ruk* (Tr).

prit k pamęte = opametiti se, urazumjeti se: *Vēnder ję pāršu k pāmęte, se mo ję buo cajt, se ję daste stār* (Tr).

prit (past) na pamęt kamu kaj = sjeti se, misli tko na koga / što: *Na pridę me na pāmęt* (Tr). *Pāu me ję na pāmęt da be šlę uohku spēč kalāčę* (Tr). *Zděj me ję pššuo na pāmęt kāj něison nardiua* (Pr).

prit pad jęzek kamu kaj = prisjetiti se čega: *Těstu kāj te přvu pāt jęzok pridę, těstu ję* (Pr).

skuāčēt z kužę = jako se razljutiti, do neizdrživosti: *Skāra sen skačīua s kūžę kok sen bua hūda* (Tr).

vlejč koga za jęzek = nagovarati koga na odavanje tajni: *Ti se radavějđna da te bu pavějđou těstu kaj ně vejš pa ga vlějčęš za jęzek* (Tr).

vlejč se v ret kamu = ulizivati se komu: *Lój kòk se pēha, mo se v rět vlějčę* (Tr).

vlejč za nus koga = varati, zavaravati koga: *Nàkar ga vlějč za nūs, dast ję buo* (Tr).

zet k sręce kaj = biti povrijeđen čime: *Nàkar vārjęst se, nàkar se tulku zēt k sęręce* (Tr). *Nàkar se tāk ke sęręce zēt* (Tr). *Nàkar se vzēt k sęręce* (Pr).

zgebit žifę = iznervirati se, izgubiti strpljenje: *Dast ję buo, zgebiua sen žifę* (Tr).

zrast v sręce kedu = voljeti koga, biti vezan za koga: *Ko da me ję f sęręce zrāstu* (Tr).

živet na grbačę kamu = biti uzdržavan od koga, biti komu na teret: *Živeš me na grbačę* (Ča).

2.2.1.8. Glagol + prijedlog + imenica + veznik + imenica

bet od krvi i mesa = biti običan čovjek, s manama i vrlinama: *Sámu ję čuávejk ot kárvi i męsa, nákar sę jádet nájn* (Tr).

2.2.1.9. Glagol + poredbeni veznik + imenica

vleič sę kaj ko črevu = dugo traje što: *Ta sęrija sę već vleiče ko črevu* (Hr).

2.2.1.10. Glagol + poredbeni veznik + pridjev + imenica

mantrat sę ko grejšna duša = jako se mučiti: *Páglej kók sę mántra ko gręjšna duša* (Tr). *Mántra sę ku gręjšna duša* (Pr).

2.2.1.11. Glagol + imenica + poredbeni veznik + imenica + imenica

jemet jezek ko krava rip = biti brbljav: *Íma jęzok ku kráva ręp* (Pr).

2.2.1.12. Glagol + imenica + poredbeni veznik + imenica

jemet pamęť ko kakuš = biti glup: *Nęjma pámeťe ko kakuš* (Tr).

2.2.1.13. Glagol + poredbeni veznik + imenica + prijedlog + imenica

pagadit ko s prsten v dręk = slučajno pogoditi: *Tu se pagadiya ko s pársten v dręk* (Tr).

živet ko bubreg v loje = dobro živjeti: *Žive ko búbrek v lòje* (Tr).

2.2.1.14. Glagol + poredbeni veznik + glagol + imenica + prijedlog + imenica

hųadet ko da ima palco v rite kedu = uspravno, ravno hodati: *Hųde ko da ima pálco v rite* (Tr). *Rávnu hųde ko da ima pálco v rite* (Ča).

2.2.1.15. Glagol + pridjev + imenica

jemet debile živęę = biti strpljiv, imati strpljenja za što, podnositi svašta: *Ja, ti pa imaš debile živęę, duábra se* (Tr)! *Debęle živęę imaš čę te ná grę něč da sýca* (Pr).

jemet doug jezek = biti brbljav, ne znati čuvati tajnu: *Al imaš douk jęzek* (Tr).

jemet duabru s̄rci = biti dobar: *Íma ták duábru s̄rci* (Tr).

jemet pouņę raki = biti prezaposlen, imati puno posla: *Káj međ zuávęš, viš da íman pouņę raki* (Tr).

jemet tenkę živčę = brzo se uzrujati: *Tenkę žifčę ku přec pláneš* (Pr).

jemet zdravo (fino) pamęť = biti normalan, priseban: *Šę íma zdrávo pámeť, fála Bógu* (Tr). *Íma fino pámeť* (Tr).

jemet zųatę raki = biti vješt, spretan, dobro obavljati ručne poslove: *Ti ímaš zųatę raki* (Tr).

spat mirnę duše = spavati bez grižnje savjesti, spokojno, mirno spavati: *Lępu smo fsę nardíle, zdęj gręmo mírnę dúšę spát* (Tr).

žřę disne duan kaga = dat će novac tko: *Žřę međ đisne duán pa bun dnárję dáya* (Tr).

žřę leíve duan kaga = dobit će novac tko: *Dnárję bun dabiya zák međ ták leíve duán žřę* (Tr).

2.2.1.16. Glagol + pridjev + prijedlog + imenica

bet muker do kuže = biti potpuno mokar: *Mókor ję do kóžę* (Pr).

2.2.1.17. Glagol + prijedlog + zamjenica + imenica

mislet zes svájo guavo = pametno, logično razmišljati: *Páčne mislet zės svájo guávo* (Pr).

2.2.1.18. Glagol + prijedlog + broj + prijedlog + imenica

bet z ano nago v grabe = biti na samrti, na umoru, jedva živ, jako star, teško bolestan, slab: *Joj, se nábu dóugu žívu, se ję vēč z áno nago v grúabe* (Tr).

2.2.1.19. Glagol + poredbeni veznik + glagol + veznik + imenica + prijedlog + imenica

zaspat ko da ję kedu puknu (vedru) z beten (kuadaven) pa guave kaga = tvrdo zaspati: *Záspou sěn ko da međ ję kedu z bęten pa guáve púknu* (Tr). *Spi ko da se ga vědru s kládaven po gláve* (Ča).

2.2.1.20. Glagol + imenica + imenica

rasvejt̃le pamet̃ Bog kamu /želja da tko pametno postupi/: *Léipe moĵ Bòk, rasvejt̃le mo pām̃et* (Tr). *Bòk te rasvejt̃le pām̃et* (Tr).

2.2.1.21. Veznik + glagol + prijedlog + pridjev + imenica

ni mrdnet z {majhnen} pr̃sten = ne željeti ništa napraviti, poduzeti, pomoći; ništa ne raditi: *Ni s p̃rsten nej m̃rdnu* (Tr).

Među promatranom strukturom najbrojnija je ona sastavljena po formuli *glagol + prijedlog + imenica*.

2.2.2. Imenični frazemi sa strukturom skupa riječi

2.2.2.1. Imenica + prijedlog + imenica

Bage za hr̃pten = daleko, u zabiti: *Živjo Bage za hr̃pten* (Tr).

duša uod čavejka = jako dobar čovjek: *Ti se duša uot čaṽjka* (Tr). *Ta čũovej̃k je dūša ot čoṽjka* (Hr).

strej̃ha nad gũavo = vlastiti dom, kuća: *Īmamo sṽajo str̃ej̃ho nad gl̃avo* (Tr). *Īman str̃ej̃ho nad gũavo* (Pr). *Sr̃ična son, da Īman str̃ej̃ho nad gũovo* (Hr).

2.2.2.2. Imenica + poredbeni veznik + imenica

j̃ezek ko kača = oštar jezik: *J̃ezek ima ko k̃ača* (Ča).

lica ko paf̃tica = okrugli obrazi: *Īma lica ko paf̃tica* (Tr).

nagi ko stebre = debele noge: *Joĵ, al Īma deb̃il̃e ñagi ko st̃ebr̃e* (Tr).

tr̃ej̃beh ko bačva (mej̃h) = veliki trbuh: *Īmaš tr̃ej̃beh ko b̃ačvo* (Tr). *Tr̃ej̃beh te je ko b̃ačva* (Tr).

ret ko kũaza = mala stražnjica: *Īma r̃et ko kũaza* (Pr).

zabi ko grabl̃e = rijetki zubi: *Īma r̃ej̃tk̃e z̃abi ko gr̃abl̃e* (Tr).

zabi ko uoriž̃je = lijepi, sitni zubi: *Īma l̃ep̃e dr̃ab̃ñe z̃abi ko uoriž̃je* (Tr).

2.2.2.3. Imenica + poredbeni veznik + pridjev + imenica

ret ko {cẽva} plej̃venca = velika stražnjica: *Īma r̃et – c̃eva plej̃venca* (Tr).

ret ko {star} zajc = mala stražnjica: *Īma r̃et ko st̃ar z̃ajc* (Tr).

stapalę ko uotrućje grab = velika stopala: *Íma stapâlę ko uotrućje gráp* (Tr).
jęzek ko breuna britva = oštar jezik: *Íma jęzek ko bręuno britvo* (Tr).

2.2.2.4. Imenica + veznik + imenica

kust i kuža = jako mršav: *Ti se sâma kúst i kúža* (Tr). *Kúst i kúža, něč ję něi* (Ča).

2.2.2.5. Imenica + poredbeni veznik + prijedlog + imenica

veha ko za sešiu = velike uši: *Íma vęha ko za sešiu* (Tr).

2.2.2.6. Poredbeni veznik + imenica + prijedlog + pridjev + imenica

ko mezouc na plišaste glave = poseban je *tko*: *Kò męzouc na plíšaste glâve ję* (Ča).

2.2.2.7. Poredbeni veznik + prijedlog + prijedlog + imenica

ko za v uaku čęga = malo čęga: *Tęga ję glih ko za v uaku* (Tr).

2.2.2.8. Poredbeni veznik + pridjev + imenica

ko pu rite = loše, umorno: *Dęržiš sę ko pu rite* (Tr).

2.2.3. Pridjevni frazemi sa strukturom skupa riječi

Iz korpusa izdvajam samo jedan primjer pridjevnog somatskog frazema koji u svojoj strukturi ima poredbeni veznik.¹³

2.2.3.1. Pridjev + poredbeni veznik + imenica

čist ko souza = potpuno čist, jasan: *Čista ję ko sòuza* (Tr).

2.2.4. Frazemi s rečeničnom strukturom

Frazemska rečenica može stajati samostalno, a može biti uključena i u drugu rečenicu. Frazemi s rečeničnom strukturom mogu imati izrečen subjekt i predikat, a subjekt može biti i neizrečen (skriven).

¹³ Poredbeni frazemi predstavljaju najčešći frazeološki tip zabilježen na promatranome govornome području.

Somatski frazemi s rečeničnom strukturom zabilježeni u čabarskim govorima su:

čez anu vehu nutre, čez drugu ven = ne čuti ono što se ne želi čuti, ignorirati što, brzo zaboraviti što: *Ma daj, čēs ānu vehu te grę nūtre, čēs drugu pa vĕn* (Tr).

daš p̄rst kamu, a uan čę celo rako = pohlepan je tko, nikad nije dosta komu, nezahvalan je tko: *Nĭĕmo nĕj nĭgdĕr dāst, dāš mo p̄rst, uān čę pa celo rāko* (Tr).

gari kamu pad nagame = ima tko problema, u opasnosti je, u neprilici: *Gāri te pat nagāme, vĭden* (Tr).

guava ję v turbe kamu = u opasnosti je tko: *Šofĕrje ĩmajo glāvo f tūrbe* (Ča).

jemet sega pr rite i guave = biti bogat: *Fsĕga ĩma p̄ rite i pr guāve* (Tr). *Īma sĕga p̄ rite i p̄ glāve* (Ča).

jemet vičję uāci ko ret = željeti više nego što tko može pojesti: *Īman vičję uāci ko rĕt* (Tr).

ko da ima dveĭ lejvę nagi kedu = 1. biti nespretan: *Hūde ko da ĩma dveĭ lĕjvę nāgi* (Tr); 2. ne znati plesati: *Plĕšę ku da ĩma dveĭ lĕjvę nāgi* (Pr).

ko da je papiu {pazuabou} pamet celmo sveĭte kedu = pravi se važan tko: *Al se vāžna kō da se cĕlmo svĕte pāmĕt papiūa* (Tr). *Al se pāmĕten dĕjva ko da ję cĕlmo svĕte pāmĕt pazuābou* (Tr).

neĭ kamu ni na kraj pamęte kaj = uopće ne misli tko o komu / čemu: *Tu me nĕj ni na krāj pāmĕte* (Tr).

neĭ bet ni do kaleĭna kamu = biti puno lošiji od koga, ne moći se mjeriti s kim: *Nĕj mo ni do kalĕjna* (Tr).

neĭ vejdet se ni nus uobrisat = biti nezreo, neiskusn: *Hĕdu ję pāmĕton, a nę vej se ni nūs abrisat* (Pr).

neĭ vejdet se ni ret uobrisat = biti nezreo, neiskusn: *Ti būde tĭho, nĕ vejš se ni rĕt uobrisat* (Tr).

neĭ videt / glĭdat drĕl uot svajga nuasa = biti ograničenih spoznaja, brinuti se samo za sebe: *Uāna sāmū sĭjebę glĭda, na glĭda drĕl uot svājga nuāsa* (Tr).

neĭ virvat svajme vehme // na svaja vĕha (vešisa) = čuti što nevjerojatno, ne vjerovati, smatrati nevjerojatnim, nemogućim što: *Na vĭrĭjen na svāja vĕha* (Tr).

odseĭkalę so sę nagi kamu = jako se prestrašio tko: *Strāšu sę ję, otsĕĭkale so mo sę nāgi* (Pr).

pĕj {ti} (lepu) v ret /blaga psovka/: *Ma, pĕj ti lĕpu v rĕt* (Tr).

po_u je kamen zes s_řca kamu = laknulo je *komu*, smirio se *tko*: *Pòu me je kàmen zes s_řca, zdej sen duàbru* (Tr).

pręd nuasen je kamu kaj = ono što se traži potpuno je vidljivo: *Jěšćęš tūrbo, a pret nuàsen te je* (Tr).

prš_řua je vada do gr_řla kamu = upao je *tko* u nerješive probleme: *P_řš_řua mo je vada do gr_řla, sramàke* (Pr).

rajš nuaset na hr_řpte ko paslušat kaga = dosadan je *tko*: *Věč ga be rājše na hārpte n_řes_řua ko pasluš_řaua* (Tr).

rako na s_řci¹⁴ = iskreno govoreći: *Ràko na s_řrci, nej me buo uòhku* (Tr).

razvizou s_ę je jezek kamu = pričljiv je *tko*: *Kaj se ták rezv_řizaua jezek* (Tr)?

trisejo s_ę raki kamu ko da je p_ř cegane spa_u = tresu se ruke *kome*: *Ták me s_ę raki trisejo kò da sen per cegàne spà_ua* (Tr).

vleič_ę s_řci kaga = želi *tko* biti s *kim*: *Vleič_ę m_ę s_řci dòmu* (Ča).

za p_řst_ę uoblizat (palizat) = jako ukusno: *Tu je buo pa za p_řst_ę uoblizat* (Tr).

3. Semantička analiza somatskih frazema

S obzirom na način kako je oblikovan neki frazem, pa tako i somatski, možemo utvrditi odnos ljudi prema određenom dijelu tijela (vizija ljudskoga tijela ogleda se u jeziku).

U istraživanome je korpusu utvrđeno da 60% frazema izriče negativno značenje, 26,2% pozitivno, a svega 13,1% neutralno značenje.¹⁵ Takav postotak nije iznenađujući s obzirom na to da je u cjelokupnom prikupljenom korpusu frazema (ne samo onih sa somatskom sastavnicom) zamjetna dominacija frazema koji nose negativne konotacije.

3.1. Simbolika somatskih sastavnica

Od 145 somatskih frazema koliko ih je zastupljeno u ovom istraživanju, neke se somatske sastavnice javljaju češće. Tako je njihova zastupljenost:¹⁶

ret ‘stražnjica’ (16), *guava* ‘glava’¹⁷ (11), *uaku* ‘oko’ (11), *s_řci* (11), *jezek* ‘jezik’ (11), *nus* ‘nos’ (8), *pamęt* (8), *naga* ‘noga’ (8), *p_řst* (7), *duša* (6),

¹⁴ Ovaj je frazem i imenički.

¹⁵ Frazem *jemet kaga / kaj na duše* ima potvrđeno pozitivno i negativno značenje.

¹⁶ Ako se u uopćenom frazemu javljaju dva somatizma, u obradi sam računala samo prvu pojavnicu.

¹⁷ Sastavnica *glava* najzastupljeniji je somatizam u hrvatskom standardnom jeziku (prema Kovačević, 2006).

raka ‘ruka’ (6), *živec* ‘živac’ (6), *zub* (4), *vehu* ‘uho’ (3), *pęta* ‘peta’ (3), *kuža* ‘koža’ (3), *dyan* ‘dlan’ (3), *brada* (2), *šuba* ‘usna’ (2), *rebru* ‘rebro’ (2), *grbača* (2), *hřbet* ‘leđa’ (2), te *souza* ‘suza’, *křv*, *črevu* ‘crijevo’, *bu-breg*, *trejbeh* ‘trbuh’, *lice*, *stapau* ‘stopalo’, *kust* ‘kost’, *kalejnu* ‘koljeno’, *duaka* ‘dlaka’ i *gruo* ‘grlo’ po jedan primjer.

Navedene sastavnice možemo grupirati u tjelesne regije kojima pripadaju (područja: glava, ruka, noga, trup, tijelo kao cjelina) (prema Kovačević 2006) kako bismo lakše proučili njihovu simboliku.

3.1.1. Područje – glava

U ovo područje uvrštavam frazeme sa sljedećim somatskim sastavnicama: *guava*, *jezek*, *uaku*, *pamet*, *nus*, *vehu*, *brada*, *zub*, *šuba*, *lice*, *gruo*. Sve su sastavnice konkretni pojmovi, osim *pameti* koja se može vezati uz konkretnu sastavnicu *mozak* te je iz tog razloga smještam u ovu skupinu. Frazemi u kojima je potvrđena sastavnica *glava* simboliziraju život (*guava je v turbe kamu*), mudrost (*mislet zes svajo guavo*). U promatranome korpusu nema potvrda frazema u kojima se navedenim somatizmom simbolizira osoba (kao u standardu), iako u sustav ulazi frazem *glavom i bradom* (potvrđeno kod mlađe generacije) koji se ne prilagođava fonološkom sustavu organskog govora. *Oko*, *uho* i *nos* konkretni su dijelovi tijela kojima percipiramo svijet oko sebe. U ovome korpusu frazemi sa sastavnicom *oko* mogu nositi pozitivne konotacije (*uatpřt uaci*), negativne konotacije (*zamazat / mazat uaci kamu*), a zabilježeni su i primjeri neutralna značenja (*stisnet uaku*). Sastavnicom *nos* izriče se nametljivost (*fikat nus*) i nezadovoljstvo (*uobeřset nus*).¹⁸ Frazemi sa somatskom sastavnicom *uho* vrlo često ističu samu funkciju slušanja¹⁹ (*čęz anu vehu nutre*, *čęz drugu ven*; *ne virvat svajme vehme // na svaja vaha* (*veřisa*)), a u nekima se pogrdno izriču fizičke osobine (*veha ko za seřiu*). U čabarskim govorima nema potvrda frazema kojima se somatizmom *uho* ukazuje na mjeru i intenzitet.

Značenja frazema sa sastavnicom *jezik* i u čabarskim su govorima (kao i u somatskoj frazeologiji općenito) najčešće motivirane njegovom funkcijom u govornoj proizvodnji, komunikaciji. Tako je u frazemima sa sastavnicom *jezek* izražena funkcija govora (*rezvizat jezek*), pripreme za govorenje (*bet na jezike*, *prit pad jezek*) ili šutnje (*det jezek za zabi*, *dřžat jezek za zabme*). Javljaju se i frazemi kojima se, uglavnom negativno, ocjenjuje radnja govorenja (*jezek ko kača*, *jezek ko breuna britva*). I dok u hrvatskoj somatskoj frazeologiji poseb-

¹⁸ U hrvatskoj somatskoj frazeologiji zabilježeno je i simboliziranje ponosa i instinkta.

¹⁹ Potvrđeno i u hrvatskom standardnom jeziku (Kovačević 2006: 109).

nu skupinu čine frazemi u kojima se uz somatsku sastavnicu javljaju pridjevne odrednice koje izražavaju vrijednosni sud o izrečenome (*biti oštra jezika, imati prljav jezik*), u promatranome korpusu takve potvrde nisu zabilježene, već se vrijednosni sud izriče tvorbom poredbenog frazema. Raspoloženje se iskazuje frazecom s frazeološki slabo plodnom sastavnicom *šuba (obešet šubo)*.²⁰ Ovaj se frazem može promatrati kao varijacija vezana uz usporedbu (*obešet nus*). Sastavnica *zub* u promatranome se korpusu pojavljuje u četiri frazema, od toga dva izriču fizičke karakteristike (*zabi ko grablę, zabi ko uorižę*). Iako se u hrvatskoj somatskoj frazeologiji ovom sastavnicom najčešće simbolizira snaga, agresija ili mjera, na istraživanome terenu takvi primjeri nisu potvrđeni. *Lice i gruo* kao sastavnice zastupljene su u samo jednom primjeru. U frazemu sa sastavnicom *lice (lica ko paftica)* provedena je djelomična desenantizacija, to jest *lice* ima primarno leksičko značenje, a u frazemu sa sastavnicom *gruo* dolazi do potpune desenantizacije (*pršua je vada do grla kamu*). Ovim se frazecom izražava nevolja, opasnost, a nijedna od sastavnica nema svoje primarno leksičko značenje. Frazemima sa sastavnicom *pamet* najčešće se izražava sposobnost individualnog razmišljanja, zaključivanja, razumnog promišljanja, prisjećanja (*prit k pamęte, prit na pamęt*).

3.1.2. Područje – ruka

Ovdje ubrajam frazeme sa sastavnicom *raka, prst, đuan*. Frazemi sa sastavnicom *ruka* najčešće izriču način izvršavanja radnje (*jemet zuatę raki, peřit uod raki* kaj) što je povezano s primarnom funkcijom ruku – upotrebljavaju se u svim aktivnostima. U hrvatskoj somatskoj frazeologiji *ruka* je jedna od najproduktivnijih somatskih sastavnica.²¹ Najbrojnija sastavnica u ovoj skupini, somatizam *prst*, također je vezana uz sastavnicu *ruka*. U čabarskom se frazeološkom korpusu najčešće javlja *majhen prst* ‘mali prst’ čijom se simbolikom ističe nečija sposobnost (*jemet v majhnemo prste (prstke)* kaj, *vartet uokule majhnega prsta* kaga) ili nefunkcionalnost (*ni mrdnet z {majhnen} prsten*). Somatizam *palac* nije potvrđen ni u jednom frazemu (u Kovačević zabilježen samo jedan frazem sa somatskom sastavnicom *palac: držati palce (palčeve)*). Sastavnica *đuan* potvrđena je u tri primjera (*ko na đuane, žrę disne đuan* kaga, *žrę lejve đuan* kaga). Njima se izriče način vršenja radnje (simbolika zaštićenosti) ili se izražava suprotno značenje (gubitak/dobitak), a može imati sinonimna znače-

²⁰ Nema potvrda frazema u kojima se značenjem ukazuje na čovjekov govor ili šutnju (usp. Kovačević).

²¹ Provedenim istraživanjem na čabarskom području potvrđeno je kako ovaj somatizam nije toliko čest (6 od 139).

nja sa sastavnicom *ruka*.²² Uzmemo li u obzir da se u prikupljenom korpusu iz hrvatske somatske frazeologije (prema Kovačević) sastavnica *dlan* javlja u 9 od 734 frazema, možemo zaključiti da je čestotnost ove sastavnice u čabarskim govorima razmjerno velika (3 od 139).

3.1.3. Područje – noga

Frazemima u kojima je potvrđen somatizam *pęta* izražava se odnos prema drugim ljudima (*hųadet (bet) za pętame kamu*), odnos prema određenom problemu (*nej v pęte kamu kaj*) ili psihički odnos prema sebi samome, tj. novonastaloj situaciji (*gari kamu pad pętame*). Navedenim je frazemom izražena opasnost čime je ukazano na simboliku ranjivosti pete.²³ Naime, sastavnica *pęta* u frazeologiji dobiva negativne konotacije i povezuje je ju s negativnim čovjekovim osobinama ili strahovima. Frazemi sa sastavnicom *noga* simboliziraju zdravlje čovjeka (*bet z ano nago v grabe*). Zanimljivo je kako svi frazemi s ovom sastavnicom (osim frazema z *nųg* koji nosi neutralno značenje) izriču negativno značenje te su tako i uz lijevu nogu također vezane negativne konotacije. Frazemima s ovom sastavnicom označava se nespretnost (*jemet dveų leųę nagi*) ili loše raspoloženje (*stat na leųvo nago*).

3.1.4. Područje – trup

Najčešće zabilježen somatizam na promatranome području (i među svim frazemima sa somatskom sastavnicom) je *ret*.²⁴ Frazemi s ovom sastavnicom najčešće simboliziraju fizičke karakteristike osobe (djelomična desemantizacija) (*ret ko kųaza*) ili nečiji temperament (*jemet čųva v rite, jemet palco v rite*). Navedenim se somatizmom može intenzivirati neka radnja (*past na ret*). Ovim se somatizmom u frazemu uglavnom izražava negativno značenje, a zabilježena su samo dva primjera izricanja pozitivnog (*paznat v ret kaga, jemet sega pr rite i guave*). Frazemi u kojima se kao sastavnica pojavljuje leksem *ribra* uvijek simboliziraju mršavost (*preųšteų kamu ribra, videt ribra kamu*). Sastavnica *srce* uvijek simbolizira osjećaje te se njome izražava emotivan odnos prema nekome ili nečemu što je potvrđeno i u frazeološkom korpusu (*bali sųci ři duųaų kaga, vleųčę sųci kaga, jemet kaga pr sųce, past na sųci kaj, zet k sųce kaj, zrast v sųce*

²² Dok su u hrvatskoj frazeologiji zabilježeni frazemi s oprekom između desne i lijeve ruke (racionalnost, logičnost prema slabosti), u prikupljenome korpusu potvrđeno je da se jednaka simboliko postiže sastavnicom *dlan*.

²³ Na to nas upućuje i frazem *Ahilova pęta* koji nije zabilježen na čabarskome području.

²⁴ U hrvatskoj somatskoj frazeologiji najčešće zabilježen somatizam je *glava* (prema Kovačević, 2006).

kedu). Iz primjera se može iščitati kvaliteta odnosa prema nekome ili nečemu, kao i osjećaji radosti, zadovoljstva, straha, žalosti. *Srce* je često povezano i sa sastavnicom *duša* (*duša uod čavejka*) te su one tako stavljene u sinonimski odnos. »Stoga se duša može javiti kao ekvivalent za srce kada izražava: ‘delokaliziranost’ (*srce je na mjestu komu = duša je na mjestu komu*²⁵), ‘ograničenost’ (*u dubini duše = u dubini srca*), ‘centar bola’ (*boli srce koga = boli duša koga*²⁶) (Kovačević 2006: 121).« To je vjerojatno rezultat percepcije *srca* i *duše* kao pokretača organizma, pogotovo emotivnih svojstava čovjeka. Jedini frazem u kojem je zabilježen *bubreg* je *živeti ko bubreg v loje*, a označava zaštićenost i ugodu. Somatska sastavnica *črevu* javlja se samo u jednom frazemu korpusa, a frazem u kojem je potvrđena izražava sporost radnje (*vleič se kaj ko črevu*).²⁷ Sastavnica *hřbet* očekivano simbolizira čvrstoću, iako se u frazemu *rajš nuaset na hřpte ko paslušat* kaga zapravo ističe težina radnje, dakle moguća slabost. *Grbača* ima negativne konotacije te sastavnica *hřbet* (iako sinonim) njome nikako ne može biti zamijenjena. To upućuje na čvrstu strukturu frazema.

3.1.5. Područje – tijelo kao cjelina

Rijetke su sastavnice promatrana korpusa koje pripadaju ovome području, a rijetki su i frazemi u kojima su one potvrđene (N = 11). U korpusu je najčešće potvrđena sastavnica *živec*, a slijede *kuža*, *krv* i *kust* (*duša* je uvrštena pod *područje – trup*). Kako su živci povezani s emotivnom stranom čovjekova života, njihova je funkcija i simbolika potvrđena i u frazeološkom korpusu. Tako frazemi sa sastavnicom *živec* simboliziraju uzrujanost, nemir i napetost (*jetmet tenę žifęę, matat žifęę na pletino špico, zgebit žifęę*). U jednom se primjeru ovim somatizmom simbolizira smirenost i staloženost (*jetmet debile žifęę*).²⁸ Frazemi sa sastavnicom *krv* simboliziraju život (*bet od křvi i meša*), sa sastavnicom *kost* mršavost (*kust i kuža*), a somatizmom *koža* označava se ljudsko tijelo kao cjelina (*glidat pad kužo, bet muker do kuže*).

4. Zaključak

U radu su obrađeni frazemi sa somatskom sastavnicom na čabarskom području. Strukturnom analizom utvrđeno je da su na promatranome području

²⁵ Potvrđeno i u čabarskim govorima.

²⁶ Isto.

²⁷ U korpusu nema potvrde za frazem iz hrvatske frazeologije *biti slijepo crijevo čega*.

²⁸ Jednaka je simbolika sastavnice *živac* potvrđena i u hrvatskoj frazeologiji (prema Kovačević).

najbrojniji glagolski frazemi, posebno oni sa strukturom *glagol + prijedlog + imenica*. To se podudara s rezultatima istraživanja somatskih frazema u standardu.²⁹ Izraženiju simboliku imaju konkretni dijelovi tijela vidljivi oku što potvrđuje da su oni frazeološki produktivniji. Iznimka je somatizam *sŕci* (potvrđeno i u standardu). Među apstraktnim dijelovima tijela zastupljene su sastavnice *duša* i *pamęt* koji zbog izražene simbolike i slikovitosti lako ulaze u frazeme. Većina frazema zabilježena je u svim istraživanim govorima. Frazeološki je korpus vrlo sličan u mjesnim govorima Tršća i Prezida, dok neki od frazema sa somatskom sastavnicom zabilježeni u Čabru i Hrvatskom nisu potvrđeni u drugim sustavima. To su frazemi *ko mezoęc na plišaste glave* (Ča), *jezek ko kaća* (Ča), *natignet šubo* (Ča), *vleįć se kaj ko črevu* (Hr). Razlike među promatranim govorima najčešće su potvrđene na fonološkoj razini (*jęzek* (Tr) / *jęzok* (Pr); *guđava* (Tr, Pr) / *glđava* (Ča); *sęrci* (Tr) / *sŕci* (Pr, Ča, Hr); *uobęiset šđbo* (Tr) / *abęiset šđbo* (Pr); *uđku* (Tr, Pr) / *vđku* (Ča), dok su one na morfološkoj i leksičkoj razini minimalne ili ih uopće nema.

Najčešći zabilježeni somatizam je *ret*, a somatskim se frazemima na čabarskome području najčešće izriču negativne konotacije. Značenje je uglavnom uvjetovano vrstom somatizma te se tako uz sastavnicu *duša* ili *sŕci* očekuje pozitivno značenje (potvrđeni i primjeri s negativnim značenjem),³⁰ a uz sastavnicu *ret* ili *grbaća* negativno značenje. Time se potvrđuje da na tvorbu frazema djeluju procesi izazvani nizom asocijativnih slika ili predodžbi koji se, između ostaloga, odnose i na sferu čovjekova tijela.

Literatura:

- FINK, ŽELJKA 2000. Tipovi frazema – fonetskih riječi. *Riječki filološki dani, Zbornik radova*, III. Rijeka: Filozofski fakultet, 93–98.
- GLÄSER, ROSEMARIE 1998. The stylistic potential of phraseological units in the light of genre analysis. U: *Phraseology theory, analysis, and applications*. Oxford: Oxford University Press, 125–143.
- KOVAČEVIĆ, BARBARA 2006. *Hrvatska somatska frazeologija*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- LONČARIĆ, MIJO 1996. *Kajkavsko narječje*. Zagreb: Školska knjiga.
- MALNAR, SLAVKO 2008. *Rječnik govora čabarskog kraja*. Čabar: Matica hrvatska.

²⁹ »Frazemi su sa strukturom sveze riječi najzastupljenija skupina frazema (oko 80 % frazema korpusa) unutar koje dominiraju glagolski frazemi (oko 66 % frazema sa strukturom sveze riječi)« (Kovačević 2006: 285).

³⁰ Od 6 frazema sa sastavnicom *duša*, 3 ih izriče pozitivno značenje, a od 11 frazema sa sastavnicom *sŕci*, 4 frazema nose negativne konotacije.

- MAREŠIĆ, JELA; MIRA MENAC-MIHALIĆ 2008. *Frazeologija križevačko-podravskih kajkavskih govora s rječnicima*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- MATEŠIĆ, JOSIP 1982. *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Zagreb: Školska knjiga.
- MATEŠIĆ, JOSIP 1982./1983. Frazem kao posljedica značenjske preinake riječi. *Filologija*, 11, JAZU, Razred za filološke znanosti, Zagreb, 405–414.
- MATEŠIĆ, JOSIP 1995. Frazeologija i dijalektologija. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, god. 9, Zagreb: HAZU, 83–88.
- MENAC, ANTICA; ŽELJKA FINK-ARSOVSKI; RADOMIR VENTURIN 2003. *Hrvatski frazeološki rječnik*. Zagreb: Naklada Ljevak.
- MENAC, ANTICA 2007. *Hrvatska frazeologija*. Zagreb: Knjigra.
- MUHVIĆ, TANJA 2009. *Somatski frazemi v govoru vasi Hrvatsko pri Osilnici*, diplomski rad, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani
- TAFFRA, BRANKA 2005. Frazeološki izazovi. *Jezik, časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, 52, 2, Hrvatsko filološko društvo, Zagreb, 48–61.

Somatic phraseology of Čabar speeches

Abstract

Somatic idioms are those that have a part of the body as a component. This paper analyzes somatic idioms recorded in Čabar, a region of Gorski kotar. The basic structural and semantic characteristics of the observed idioms are exemplified by transcribed attestations. All examples were collected through field research. Most of the expressions come from the local speech of Tršće, with some from Prezid, Čabar and the village of Hrvatsko.

Ključne riječi: gorskokotarski dijalekt, čabarski govori, frazeologija, somatski frazemi, somatizam

Key words: Gorski kotar dialect, Čabar dialect, phraseology, somatic idioms, somatic component

